

Universiteit
Leiden
The Netherlands

'Om de kwaliteit van het geld'. Het toezicht op de muntproductie in de Republiek en de voorziening van kleingeld in Holland en West-Friesland in de 18de eeuw

Scheffers, A.A.J.

Citation

Scheffers, A. A. J. (2013, April 18). *'Om de kwaliteit van het geld'. Het toezicht op de muntproductie in de Republiek en de voorziening van kleingeld in Holland en West-Friesland in de 18de eeuw*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/20829>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/20829>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/20829> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Scheffers, Albert Antoine Jacques

Title: Om de kwaliteit van het geld. Het toezicht op de muntproductie in de Republiek en de voorziening van kleingeld in Holland en West-Friesland in de achttiende eeuw

Issue Date: 2013-04-18

14 Nieuwe duiten 1765

14.1 Inleiding

Op 18 april 1759 verzoekt mr. Wouter Buck, Muntmeester van Holland te Dordrecht, zijn muntheer, de Staten van Holland, nieuwe duiten te mogen maken.⁹⁹⁶ Als reden voert de in 1756 aangestelde zoon van Muntmeester Otto Buck aan dat er in veel Hollandse steden alleen maar Gelderse en Utrechtse duiten circuleren, dat de Muntmeesters van deze gewesten hun duiten speciaal produceren voor gebruik in de Hollandse steden en dat dit dus ten koste gaat van het welzijn van de Hollandse meester Munters en knapen. Buck meldt bovendien dat deze Gelderse en ook de Utrechtse duiten een veel sierlijker afbeelding hebben dan voorheen en dat de beeldenaar van de Hollandse duiten daaraan zou moeten worden aangepast. Letterlijk schrijft hij: 'aan u Edel Mogende[n] in consideratie te geven of men niet in plaats van de groote leeuw op onze duiten, die zoo uitgebreid en ongemakkelijk om aan te munten is, het wapen van Holland in een schild zoude kunnen plaatsen'.⁹⁹⁷ Buck zegt hier dus dat de duit met klimmende leeuw met staf en vrijheidshoed binnen een omheining (Hollandse tuin), die sinds 1702 op de Hollandse duiten prijkt, moeilijker te vervaardigen is dan een exemplaar met het Hollandse wapenschild. Hij heeft geen ongelijk, omdat het Hollandse wapen minder materiaalstuwung aan een stuk op het blanco muntplaatje vereist dan de afbeelding van de leeuw in de Hollandse tuin. Door het bijna geheel gevulde vlak zijn oneffenheden in de muntslag bovendien minder snel zichtbaar dan wanneer er grote lege vlakken in de beeldenaar voorkomen.

Afb. 32 Gelderlandse duit 1754, P&VdW Ge 117.

- ⁹⁹⁶ Mr. Wouter Buck (1731-1794) is de zoon van Otto Buck (...-1771), Muntmeester van de Hollandse Munt te Dordrecht 1734-1756 en Maria Sixti (...-1785). Hij studeert rechten aan de Universiteit van Leiden en promoveert aldaar in 1756 op het proefschrift *De inoff. Testamento*. Huwt in 1757 met Theodora Cornelia Vingerhoedt en bewoont de buitenplaats van zijn vader 'Noordhove' aan de Reeweg. Volgt in 1756 zijn vader op als Muntmeester van de Hollandse Munt te Dordrecht. In mei 1784 verzoekt hij al om zijn ontslag, maar blijft zonder productie nog tot in juli 1785 in dit ambt. Hij wordt in 1787 opgevolgd door de Amsterdamse essayeur Jan Abraham Bodisco.
- ⁹⁹⁷ NA 1.01.44-72 fol. 38 en -23 fol. 147. Missive van mr. Wouter Buck d.d. 18 april 1759, gelezen in de vergadering van raden en generaalmeeesters d.d. 24 april 1759.

Afb. 33 Hollandse duit 1754, P&VdW Ho 84.

Raden en generaalmeeesters van de munten reageren op het verzoek van Muntmeester Buck van medio april 1759 met een opdracht aan de essayeur-generaal om te Amsterdam te gaan informeren naar de prijs van het koper. Tevens dient hij een of twee ontwerptekeningen voor de nieuwe Hollandse duit te laten maken. Eind van de maand rapporteert Emants dat hij te Amsterdam geïnformeerd heeft naar de prijs van koperen rondellen vervaardigd door de molens op de Veluwe. Jan Hessels, de groothandelaar in koper en eigenaar van twee van die kopermolens op de Veluwe nabij Apeldoorn, kan duitplaatjes leveren van 150 à 152 stuks het pond voor *f* 78: - per 100 pond.⁹⁹⁸ Van nu af aan blijken de Veluwse koperleveranciers de voorkeur te hebben boven de Zweedse. De beantwoording van de vraag in hoeverre dat ook geldt voor de andere gewesten, valt buiten het kader van dit onderzoek. De generaalmeeesters besluiten Emants een concept voor een memorie aan de Staten van Holland te laten maken waarin toestemming wordt gevraagd voor de productie van nieuwe duiten en waarbij de ontwerptekeningen voor een nieuwe beeldenaar voor de duit worden voorgelegd.⁹⁹⁹ Toch komt het niet tot een toestemming nieuwe koperen duiten te slaan. De Statenvergadering heeft andere zorgen, namelijk de grote hoeveelheid lichte en ongerande gouden dukaten in de circulatie en concentreert zich op de maatregelen die daartegen moeten worden genomen.¹⁰⁰⁰ Buck krijgt eind november wel toestemming om *f* 8.000: - aan nieuwe pijlstuivers te slaan en te distribueren. Hij doet dit geheel voor eigen rekening en risico.¹⁰⁰¹

- ⁹⁹⁸ NA 1.01.44-25 fol. 124v en 72 fol. 211. Deze Jan Hessels is de zwager van Carel Frederik Wesselman, Muntmeester van Utrecht 1777-1781. Hessels is getrouwd met Alyda Wesselman (1737-1813), oudste dochter van Pieter Wesselman (...-1779), ontvanger in het ampt Apeldoorn en Hendrina Pluym (...-1775). Beide ouders overleden te Nijbroek, terwijl Alyda geboren was op de kopermolen onder Beekbergen. Sassen *Carel Frederik Wesselman, oud-Muntmeester van Utrecht, bijna Muntmeester van Holland, 7-17*. Alyda Wesselman is de weduwe van Daniel Mits, de Amsterdamse koperhandelaar en oprichter van de kopermolen op de Veluwe die al eerder in deze studie is genoemd.
- ⁹⁹⁹ NA 1.01.44-72 fol. 38v. Vergadering van raden en generaalmeeesters d.d. 30 april 1759. Deze tekeningen zijn nog niet teruggevonden, maar waarschijnlijk ook niet bewaard gebleven. De reeks ingekomen missiven en advisen in het archief van Gecommitteerde Raden loopt tot 1758 en omdat het niet tot een besluit is gekomen is deze ook niet bewaard bij de documenten tot de resoluties.
- ¹⁰⁰⁰ NA 1.01.44-72 fol. 39v-43v. Verslag van het besogne d.d. 3 mei 1753.
- ¹⁰⁰¹ De Westfriese Muntmeester krijgt tegelijk toestemming om voor *f* 4.000 aan nieuwe pijlstuivers te maken. Beide stuivers worden pas in het daaropvolgende jaar geslagen en dragen dan ook het jaartal 1760. Resolutie Staten van Holland 30 november 1759 [gedrukt] fol. 1317. Zie hiervoor hoofdstuk 18.1 van deze publicatie.

Afb. 34 Mr. Wouter Buck (1731-1794), Muntmeester van Holland te Dordrecht 1756-1784, door G.J.J. de Spinnij. Collectie Gemeentemuseum Arnhem.

De productie van nieuwe duiten in opdracht van de Staten van Holland of van hun Gecommitteerde Raden komt eind 1764 weer aan de orde. Essayeur-generaal Emants meldt nu in de vergadering van raden en generaalmeeesters dat in geen van de steden van het gewest nog goede duiten circuleren. In de zomer van dat jaar is er in de Opregte Groninger Courant, maar mogelijk ook in andere kranten, een oproep afgedrukt waarin wordt geadviseerd geen ‘doiten of koperen munt’ te accepteren die niet in een van de Munthuizen van de Republiek zijn geslagen. De oproep wordt gedaan omdat er merkbaar ‘veel vreemde koperen munt begint te rouleren’. Uit de tekst wordt niet duidelijk of de raden en generaalmeeesters of de essayeur-generaal iets te maken hebben met deze oproep.¹⁰⁰²

Afb. 35 Waarschuwing om geen andere duiten uit te geven of in ontvangst te nemen dan die welke zijn geslagen in een van de Munten van de Republiek, gepubliceerd in de Opregte Groninger Courant van dinsdag 10 juli 1764.

¹⁰⁰² Opregte Groninger Courant d.d. 10 en 13 juli 1764 nrs. 55 en 56, sectie bekendmakingen. Te raadplegen via de website van de Koninklijke Bibliotheek Den Haag: www.kranten.kb.nl

De generaalmeeesters herinneren zich waarschijnlijk nog goed de oppositie van vooral Amsterdam tegen de distributie van de vorige partij nieuwe duiten. Emants wordt namelijk opgedragen eerst met Pieter Steijn (1706-1772), raadpensionaris van Holland 1749-1772, te overleggen wat de best te volgen strategie is.¹⁰⁰³ Naar aanleiding van dit gesprek gaat Emants opnieuw naar Amsterdam. Nu om met een van de bestuurders van de stad te overleggen over de plannen tot aanmaak en distributie van nieuwe duiten. Van de Amsterdamse pensionaris Graafland verneemt Emants dat er geen bezwaren zijn te verwachten, omdat het stadsbestuur juist de circulatie van alle vreemde koperen penninkjes als duiten heeft verboden. De handelaren in geld melden Emants dat de handel in goud bijna stil ligt en dat het weinige goud dat te Amsterdam wordt aangeboden wordt opgekocht door agenten van handelaren uit Groot-Brittannië. Van het ingevoerde zilver wordt veel in baren weer uitgevoerd. De Gelderse, Utrechtse, Overijsselse en Westfriese Munt verwerken het zilver tot guldens en rijksdaalders, terwijl de correspondent van Muntmeester Buck heeft gemeld diezelfde week nog een partijtje zilver van Amsterdam naar Dordrecht te hebben verzonden om te worden vermunt tot guldens.¹⁰⁰⁴

Tijdens zijn bezoek aan Amsterdam van december 1764 informeert Emants ook nog naar de prijs van de koperen duitplaatjes. Deze is niet anders dan in 1759 en dus zelfs een gulden per 100 pond lager dan in 1753.¹⁰⁰⁵

Op 5 februari van het jaar erop verzoeken de generaalmeeesters de Staten van Holland toestemming tot een bedrag van 30 duizend gulden aan koperen muntplaatjes te mogen inkopen om deze zoals gebruikelijk zonder schade voor de provinciale kas te vermunt tot duiten. De dag daarop verleent de Statenvergadering de toestemming.¹⁰⁰⁶ Opnieuw schrijven de generaalmeeesters de Muntmeesters te Dordrecht en Enkhuizen dat deze zich dienen voor te bereiden op de productie van duiten.

De essayeur-generaal krijgt opnieuw de directie over de aanmunting en distributie. De oude verdeling van tweederde voor de Munt te Dordrecht en eenderde voor de Munt van West-Friesland van de totale partij nieuwe duiten blijft gehandhaafd.¹⁰⁰⁷

De eerste leverantie duitplaatjes arriveert eind juli te Amsterdam. Uit het rapport van de keuring van deze partij door generaalmeester Nicolaas van den Boetzelaar en essayeur-generaal Emants van begin augustus blijkt dat Jan Hessels op dat moment 27 vaten heeft afgeleverd, samen wegende 16.485 pond. De rondellen komen uit op een gewicht van 151 10/27 stukken per pond [3,27 g] en worden in orde bevonden.¹⁰⁰⁸ Het resterende deel van de leverantie vindt plaats in oktober. Essayeur-generaal Emants verricht de controle ditmaal alleen. Uit diens rapport blijkt dat het gaat om 31 vaten, samen wegende 18.885 1/2 pond. De rondellen komen uit op een gewicht van krap 150 stukken per pond [3,28 g] en

¹⁰⁰³ NA 1.01.44-72 fol. 210. Opdracht aan essayeur-generaal Emants om met de raadpensionaris te gaan spreken over de nieuwe productie van duiten d.d. 17 december 1764.

¹⁰⁰⁴ NA 1.01.44-72 fol. 211. Rapport van Marcellus Emants gelezen in de vergadering van raden en generaalmeeesters d.d. 18 december 1764. Wie deze handelaren in geld zijn, blijkt helaas niet. Nader onderzoek naar deze Amsterdamse kooplieden, maar ook naar de correspondenten van de verschillende Muntmeesters, zal zeker nieuwe feiten over de Muntgeschiedenis van de Republiek opleveren.

¹⁰⁰⁵ NA 1.01.44-72 fol. 211. Rapport van Marcellus Emants gelezen in de vergadering van raden en generaalmeeesters d.d. 18 december 1764.

¹⁰⁰⁶ NA 1.01.44-25 fol. 101-103. Remonstrantie van raden en generaalmeeesters aan Staten van Holland d.d. 5 februari 1765. Authorisatie van Staten van Holland d.d. 6 februari 1765.

¹⁰⁰⁷ NA 1.01.44-72 fol. 217. Resolutie raden en generaalmeeesters d.d. 28 februari 1765.

¹⁰⁰⁸ NA 1.01.44-72 fol. 229v. Rapport gelezen in de vergadering van raden en generaalmeeesters d.d. 3 augustus 1765.

worden eveneens goedgekeurd.¹⁰⁰⁹

In totaal wordt volgens opgave van Hessels er 35.370 1/2 pond koperen duitplaatjes bezorgd. Maar de Munten te Dordrecht en Enkhuizen blijkt er maar 35.352 pond te zijn afgeleverd. Emants krijgt voor zijn directie over de productie en distributie van deze duiten als gage *f* 501:18: -, zijnde 1,5 procent van het bedrag dat aan duiten is geproduceerd. Ter vergoeding van de porto voor de brieven die Emants aan leverancier Jan Hessels en aan de beide Muntmeesters heeft verzonden ontvangt hij *f* 4:16: -. Het bewijs dat deze productie en distributie van *f* 33.460: 4: - aan nieuwe duiten is uitgevoerd buiten schade van het gewest wordt geleverd door de storting van *f* 1.802:17: 10 1/2 in de kas van ontvanger-generaal bovenop de indertijd als voorschot ontvangen *f* 18.601: 3: 0.

14.2 Hollandse duiten 1765

Van de leverantie van juli 1765 krijgt Wouter Buck op zijn Munt te Dordrecht achttien vaten toegezonden, van die van oktober nog eens 21. In totaal betreft het hier 23.386 pond koperen duitplaatjes, waarvan *f* 22.230: 4: 0 aan koperen duiten wordt gemaakt. Hoewel Buck op 22 februari van het volgende jaar meldt dat de duiten gereed zijn, dragen alle stukken het jaartal 1765.¹⁰¹⁰ De essayeur-generaal schrijft wederom voor hoe de nieuwe Hollandse duiten over de steden van het Zuiderkwartier moeten worden verdeeld (zie kadertekst 52).

Kadertekst 52

Distributie van de Hollandse duiten 1765¹⁰¹¹

Dordrecht	<i>f</i> 2.050
Haarlem	2.200
Delft	1.600
Leiden	4.300
Gouda	1.450
Rotterdam	3.350
Gorinchem	450
Schiedam	650
Schoonhoven	450
Brielle	450
's-Gravenhage	2.550
Totaal	<i>f</i> 19.500

¹⁰⁰⁹ NA 1.01.44-72 fol. 233. Rapport gelezen in de vergadering van raden en generaalmesters d.d. 29 oktober 1765.

¹⁰¹⁰ NA 1.01.44-25 fol. 169v. Brief van W. Buck aan raden en generaalmesters d.d. 22 februari 1766.

¹⁰¹¹ NA 1.01.44-25 fol. 170. Brief van raden en generaalmesters aan W. Buck d.d. 25 februari 1766.

In totaal heeft Wouter Buck van de aangeleverde plaatjes *f* 22.230: 4: - aan duiten, ofwel 3.556.832 exemplaren geslagen.¹⁰¹² De in de opstelling van verdeling nog ontbrekende *f* 2.730:4: - aan duiten heeft Buck gebruikt ter dekking van zijn onkosten. Het betreft hier zijn loon voor het munten *f* 650: 2: -, de door hem uitbetaalde lonen voor de Munters *f* 1.626:13: -, de vergoeding voor stempelsnijder Adrianus van Baerle voor de levering van 240 paar stempels, de lonen voor de sjouwers op de kade: *f* 24: -, voor het extra stoken van de vuren omdat de Munt tijdens de productie van de duiten dag en nacht operationeel is geweest *f* 52:10: -, voor lamp en smeerolie, maar ook voor de schroeven van de balanciers *f* 28:19: -, voor de kuipers van de vaatjes nodig voor het transport van de nieuwe duiten *f* 10:10: - en voor 1.950 geldzakjes *f* 97:10: -.

Van de 23.386 pond die Buck geleverd heeft gekregen verantwoordt hij 40 pond als cisailles. Hij rekent die af met de essayeur-generaal tegen *f* 48: - : - per 100 pond.

Dat de aanmunting van de Hollandse duit 1765 inderdaad tot februari 1766 heeft geduurd blijkt ook uit het verzoek dat stempelsnijder Van Baerle in september 1767 stuurt aan Gecommitteerde Raden. Daarin stelt hij dat hij van december 1765 tot en met februari 1766 in totaal 240 paar stempels heeft geleverd voor de nieuwe Hollandse duiten, waarvoor hij een beloning verzoekt van *f* 360: -. Na overleg met de raden en generaalmesters besluiten Gecommitteerde Raden Van Baerle *f* 300: - uit te keren. Van deze driehonderd gulden moet Van Baerle zijn adjunct F.W. Dietze een bedrag betalen dat Muntmeester Buck redelijk acht voor de werkzaamheden die Dietze heeft gehad aan de duitstempels.¹⁰¹³ Hoeveel Dietze precies krijgt uitgekeerd wordt niet duidelijk. Wel blijkt dat essayeur-generaal Emants in zijn rekening slechts *f* 240: - opneemt voor zijn uitgaven aan de stempelsnijder van de Dordtse Munt aan de duiten van 1765.¹⁰¹⁴

14.3 Westfriese duiten 1765

Zoals gebruikelijk ontvangt de Westfriese Munt eenderde deel van de totale partij te munten duiten.¹⁰¹⁵ Pieter Buijskes, sinds 1761 Muntmeester van West-Friesland, rapporteert eind november dat hij negentien vaten, van de eerste partij negen en van de tweede tien, heeft ontvangen samen bevattende 11.966 1/2 pond duitplaatjes. Daarvan heeft hij in zijn Munt te Enkhuizen 1.123 zakken van *f* 10: - Westfriese duiten geproduceerd.¹⁰¹⁶ Buijskes krijgt ook nu van de essayeur-generaal een opgave hoe de nieuwe duiten te distribueren (zie kadertekst 53).

¹⁰¹² Conform Sassen, *De Hollandsche en Westfriesche duiten 1738-1780*, NA 1.01.44-72 fol. 243. Opdracht tot distributie d.d. 18 december 1765 190.

¹⁰¹³ NA 3.01.05-3163 fol. 1262-1262v. Resolutie Gecommitteerde Raden d.d. 25 september 1767.

¹⁰¹⁴ Zie de samenvatting aan de eind van dit hoofdstuk en de transcriptie van de gehele rekening in hoofdstuk 15.4 in het deel Bronnen van deze publicatie.

¹⁰¹⁵ NA 1.01.44-72 fol. 217. Resolutie raden en generaalmesters d.d. 28 februari 1765.

¹⁰¹⁶ NA 1.01.44-25 fol. 164. Missive van de Muntmeester van West-Friesland d.d. 30 november 1765.

Kadertekst 53

Distributie van de Westfriesche duiten 1765 ¹⁰¹⁷		
zakken à 10 gulden		
Amsterdam	600	<i>f</i> 6.000
Alkmaar	100	1.000
Hoom	100	1.000
Enkhuizen	123	1.230
Edam	50	500
Monnickendam	50	500
Medemblik	50	500
Purmerend	50	500
Totaal	1.123	<i>f</i> 11.230

De oplage van de Westfriesche duit 1765 is dus 1.796.800 stuks.¹⁰¹⁸ Pieter Buijskes houdt 66 1/2 pond cisailles over en rekent die af tegen een hogere prijs dan zijn Dordtse collega Wouter Buck. Hij hanteert een prijs van 10 stuivers per pond, terwijl Buck 2 gulden per 100 pond minder betaalt voor zijn cisailles. De reden van dit verschil wordt niet verklaard. Als loon voor het munten van de duiten ontvangt Buijskes *f* 330: 6: 4 en voor zijn gezellen *f* 825:15:10., Voor de levering van zestig paar duitstempels door stempelsnijder Hendrik Weijmans¹⁰¹⁹ ontvangt Buijskes *f* 60: - voor vuur, *f* 20: - voor sleep- en kuiploon en voor vracht- en andere kosten nog eens *f* 16: 9: -. Begin 1766 meldt Pieter Buijskes dat hij de aan de stad Amsterdam gezonden nieuwe duiten een dag of vier later geretourneerd heeft gekregen. Volgens mededeling uit Amsterdam zijn de nieuwe duiten van goede kwaliteit niet meer nodig, omdat er juist uit de Utrechtse Munt voldoende nieuw geslagen exemplaren zijn afgeleverd. Generaalmeester Van den Boetelaar en essayeur-generaal Emants krijgen de opdracht pensionaris Graafland van Amsterdam, op dit moment juist vanwege de vergadering van de Staten van Holland in Den Haag, over deze ongewenste situatie aan te spreken. Wat er precies is gezegd, is niet bekend. Hoogstwaarschijnlijk hebben ze de pensionaris gewezen op het feit dat de Hollandse en Westfriesche duiten van betere kwaliteit zijn dan de Utrechtse en dat het verboden is duiten te gebruiken die buiten het eigen gewest zijn geslagen. Een maand later worden de nieuwe Westfriesche duiten alsnog geaccepteerd door de bestuurders van Amsterdam.¹⁰²⁰ Wat er met de Utrechtse duiten in Amsterdam gebeurt, wordt niet duidelijk.

¹⁰¹⁷ NA 1.01.44-72 fol. 243. Opdracht tot distributie d.d. 18 december 1765.
¹⁰¹⁸ Conform Sassen, *De Hollandsche en Westfriesche duiten 1738-1780*, 190.
¹⁰¹⁹ Hendrik Weijmans wordt op 25 november 1763 als stempelsnijder van de Westfriesche Munt aangesteld en vervult dit ambt tot in 1791.
¹⁰²⁰ NA 1.01.44-72 fol. 244v, 245v en 250. Rapporten R&G Van Boetelaar d.d. 4 januari en 7 februari 1766.

14.4 Samenvatting 1765

Medio april 1759 verzoekt mr. Wouter Buck, die in 1756 zijn vader is opgevolgd als Muntmeester te Dordrecht, om nieuwe koperen duiten te mogen slaan. Als reden voert hij aan dat in veel Hollandse steden alleen maar Gelderse en Utrechtse duiten circuleren. Verder deelt hij mee dat de beeldenaar van de Hollandse duiten maakt dat de koperen plaatjes moeilijk te slaan zijn. Hij stelt voor om in plaats van de Hollandse leeuw met staf en vrijheidshoed voortaan het Hollandse wapenschild voor de beeldenaar van de voorzijde te gebruiken. Nieuwe ontwerptekeningen worden gemaakt en toegezonden aan Gecommitteerde Raden van het Zuiderkwartier. Tot een opdracht aan Buck en zijn Westfriesche collega om nieuwe duiten te slaan komt het echter niet. Wel krijgt Buck toestemming om voor eigen rekening *f* 8.000: - aan nieuwe duiten te produceren en distribueren. Nadat essayeur-generaal Emants overleg heeft gevoerd met raadpensionaris Pieter Steijn en bij de bestuurders van Amsterdam heeft geïnformeerd naar eventuele bezwaren tegen de productie van nieuwe Hollandse en Westfriesche duiten, krijgt hij in 1765 toestemming om voor *f* 30.000 aan koperen plaatjes aan te schaffen. De opdracht tot levering wordt gegund aan de molen van Jan Hessels op de Veluwe en betreft 35.352 pond. Samen leveren de plaatjes *f* 33.460: 4 aan nieuwe duiten op. Te Dordrecht zijn 3.556.832 nieuwe duiten geslagen, tegenover 1.796.800 op de Westfriesche Munt te Enkhuizen. De prijs van de linnen zakken, waarin de nieuwe duiten worden verpakt, blijkt op 1 stuiver te liggen. De gewestelijke kas houdt aan deze verbetering van de kwaliteit van de circulatie van koper kleingeld *f* 1.802:17: over.

1765	Holland In Nederlandse guldens, stuivers en penningen, tenzij anders aangegeven ¹⁰²¹	West-Friesland In Nederlandse guldens, stuivers en penningen, tenzij anders aangegeven	Totaal In Nederlandse guldens, stuivers en penningen, tenzij anders aangegeven
Voorschot ontvanger-generaal 7 augustus 1765			12.601: 3: 0
Idem 28 november 1765			6000: 0: 0
Totaal			18.601: 3: 0
Cisailles	19: 4: 0	33: 5: 0	
Gemunt aan nieuwe duiten	22.230: 4: 0 97:10: 0	11.230: 0: 0	
Restitutie Hessels			14: 0:12

¹⁰²¹ Hoewel in de aanhef van de rekening expliciet wordt gemeld dat deze is opgesteld in guldens van 20 stuiver en (stuivers van 16) penningen worden de valutatekens £ (feitelijk gebruikt voor Nederlands pond van 40 groten) en β (idem voor schelling = 1/20 pond) gebruikt.

1765	Holland In Nederlandse guldens, stuivers en penningen, tenzij anders aangegeven ¹⁰²¹	West-Friesland In Nederlandse guldens, stuivers en penningen, tenzij anders aangegeven	Totaal In Nederlandse guldens, stuivers en penningen, tenzij anders aangegeven
Totaal	22.346:18: 0	11.263: 5: 0	18.615: 3:12
Totaal ontvangen			52.225: 6:12
Uitgaven			
Gerestitueerd aan de ontvanger- generaal			18.601: 3: 0
Betaalt aan J. Hessels op:			
20 augustus 1765			12.601: 3: 0
4 december 1765			6.000: 0: 0
13 januari 1766			3.000: 0: 0
11 maart 1766			5.730:14: 0
Muntmeester	650: 2: 0	330: 6: 4	
Muntloon	1.626:13: 0	825:15:10	
Kaaiwerker	24: 0: 0	¹⁰²² 16: 9: 0	
Kuipers	10:10: 0		
Dag en nacht stoken	52:10: 0	20: 0: 0	
Olie	28:19: 0		
Geldzakken	97:10: 0		
Stempelsnijder	240: 0: 0	60: 0: 0	
Essayeur-generaal			501:18: 0
Briefporto			4:16: 0
	2.730: 4: 0	1.252:10:14	46.437:54: 0
Totaal uitgaven			50.422: 8:14
Ontvangst minus uitgave			1.802:17

1022 Deze post bestaat uit het sleep- en kuiploon, vrachtkosten en alle overige onkosten.